

Іван Кгнатюк

Miejska Biblioteka Publiczna
Biala Podlaska

5 103366000006

ФОЛЬКОРНІ ЗАПИСИ
З ПІДЛЯШЯ

/ 2003 - 2005 /

Нр 11

39(438-161.2): 811.161.2'282

Люблін, жовтень 2005 рік

Ой вийшов, вийшов м^уой милсн^ький з хати
Положив мене п^уод периноньку спати.
Положив мене п^уод периноньку спати
А сам же п^ушов до корчми в карти грati.
Перина біла а я й молодая,
Перина біла а доля нещасная.

То пісня хрестильна - сказала Маріянина Вегера.

Вирикій-Полід, гм. Вирики. Запис 14.XII.2003 р

2. О наш кумечку пане.

А наш кумечку пане /2
Ниц ся тобі не стане
Вложи ручку в кишеню /2
Ой вийми гроши жменю
Получ на пароліцю
На щістє й на доліцю.
На щістє й на доліцю /2
Нех куплять яловицю.

Співала Маріянина Вегера, село Вирики-Полід
гм. Вирики. Записано 14 грудня 2003 року

IV ЩЕДРІВКИ

§. Добрий вечур.

Добрий вечур, щодрий вечур
Ластувонька прилітіла,
Ластувонька прилітіла
Пуд оконцом щебетіла:
Вийди, вийди господарку,
Зайди, зайди на обурку.
На обурци сам Бог ходить ,
Ставить стоги, обороги.
А які ж то пшеничнії
Ще й до того питльовиї.
Будь щасливий, жий богатий,
Не жалуй для нас заплати.

Співала Маріянина Вегера, село Вирики-
Полід, гм. Вирики. Запис 14.XII.2003 р.

2. Щодра, щодра Марія.

Щодра, щодра Марія
На пристоле стояла
Три крижики тримала:
Одним ся молила,
Другим ся хрестила.
Молітеся люде
Хто в церковци буде,
Богу свічку ставте
Нам колядник дайте.

Співав Олександр Гуліп, рік нар.1925 ,
село Любене, гм. Вирики. ~~житомирські~~ Записав
14 грудня 2003 року Іван Ігнатюк

3. Щодра, щодра Марія.

Щодра, щодра Марія
На пристолку стояла
Два крижики тримала
А третього кадила.
Кадитися люде
Хто в туої церкви буде
Богу свічку ставте
А ~~н~~м колач дайте.
Як не дасте колачі
Беру вола рогачі
Заведу на море
Буду в ріг трубити,
Буду Бога просити :
На новое літо
Роди Боже жито.
Жито, пшаницю,
Горох, сачовицю.
А з юного колосочка
Буде хліба ціла бочка.
А з юного зирюточка
Буде хліба печувочка.
Гу, гу, гу
Виносьте того що на столу:
Кишки, кубаски
З Божії ласки.

Записано від Маріянни Вегери в селі Вирики-Полід 14.XII.2003 р

2. Не пила горілки.

Не пила горілки, не буду й вина
Давно ж я давно в мамулі була.
Давно ж бо я давно в мамулі була
А вже ж та стеженька терном заросла.
Ой і терном, терном ще й терниною
Куди я ходила ще й дівчиною.
Я ту терниньку бичом висичу
До своєї мамулі ниччю залічу.
Ой і ниччу, ниччу попуод гаїком
Ой сіду я, паду в вишньовим саду,
Ой сіду я, паду в вишньовим саду
На ту черешеньку що й серед саду.
Вийшла моя мама рано по воду—
Гиша, гиша пташки з моєго саду,
Гиша пташки з моєго саду
Гиша пташки, гиша з моєго саду
Не обривайте мні цвіт з винограду.
Не є то мамо рання пташина
Оно є то, мамо, ваша дитина.
На чужу сторонку оддалілася,
В чужий сторонці засмутилася.
Чужа сторонька без вітру шумить
Свекруха не б"є мнє но мене боліть.
Свекруха не б"є мнє но мене боліть
Зайде до сусідів мене осудить.
Моя невістка не хоче робить ,
А моя невістка не хоче робить
Зайде до комори положиться й спить.

То християнська пісня. Барзо хороша та пісня. — сказала Маріянна Вегера. То таки пісні, в нас їх називають сваньки. Як є ~~пудьт~~ перед Велікоднем то можна було ти сваньки спивати. То таки постяни пісні.

Записано від Маріянни Вегери в селі Вирики-Полід 14.XII.2003

6. Ой коло гаю я походжаю.

Ой коло гаю я походжаю
А в гаю не буваю.
Ой я з тобою дівчино моя /2
Оженитись думаю.
Ой чи думаєш чи ни думаєш
Не оддасть мене мати
Ой нехай росте коса до паса
Я буду тай чесати. /2

Ой і розчесуй моя доню
Покуль у своїй мамі,
Бо як достанеш мужа пияка
Не будуть розчесани.

Співала Ніна Ніколаюк, рік нар. 1925, село
Добринь Великий, гм. Межирічський
Залісся пов. Біла Підляська. Записав 28
липня 2005 р. Іван Ігнатюк

VII. П А Р У Б О Ц Й К І П I С Н I

1. Випрагайте хлопци кони.

Випрагайте хлопци кони
Той лягайте спочиватъ
А я пійду в сад зельоний,
В сад криниченьку копать. /2
Копав, копав криничноньку
Той до самого ранка
Ой чи вийде чи не вийде /2
Мила моя коханка.

Вишла, вишла девчинанька
Стала воду набирать
А за єю козаченъко /2
Пришов кони напоять.

Просив, просив єї відра
Вона йому не дала.
Дарив, дарив єй кольцо
Вона його ни взяла. /2

Записано від Леона Шаблюка, село Мальова
Гора, гм. Залісся, пов. Біла Підляська,

24 березня 2003 року

Щоб той козак щастя не мав /2
Як він з мене винок ізняв /2
Не я з тебе винок ізняв/2
Зняла з тебе охотонька /2
Козацькая розмовонька.

4. Як козак у похід вибирався.

Як козак у похід вибирався
Вороного коня осьодлав
Біля його дівчина стояла,
Він свою дівчину вговорав:
Цить, дівчино, не плач, не журися
Я з кривавого бою поверну
Як не прийме сирая могила
Я з тобою на віки залишусь.
Раз сиджу я в темній комнati
Тай все думаю думку свою
Щось тихонько за віконцям шепоче,
Що твій милий убитий на войнє.
А дівчина зрання мене ждала
Як од милого звістка прийшла,
Що убитий дальоко на фронте, /2
Оставайсь чорнобривая сама.

Співав Олександр Гуліп, село Любенс, гм.
Вирики. Записано 14 грудня 2003 року.

5. Тече річка невеличка.

Тече річка невеличка з вишньового саду
Кличе козак дівчиноньку собі на пораду,
Гей, гей, гей, гей зелений гай
Кличе козак дівчиноньку собі на пораду.
Порадъ мене дівчинонько як рідняя мати
Чи мні зараз женитися чи на тебе ждати,
Гей, гей, гей, гей зелений гай
Чи мні зараз женитися чи на тебе ждати.
А я тебе козаченьку раджу і не раджу
Я з тобою вечір стою на другого наджу
Гей, гей, гей, гей зелений гай
Я з тобою вечір стою на другого наджу.

3. Жито мати.

Жито мати, жито мати, жито не полова
Як дівчини не любити коли чорноброва.
Жито мати, жито мати, жито не полова
Як дівчини не любити коли чорноброва
Гей, гей, гей, гей, гей, гей
Сам же я не знаю що робити маю
Чи грести, чи брести сам я не вгадаю.
Жито мати, жито мати, жито не ячмінка
Як дівчини не любити коли українка.
Жито мати, жито мати, жито не ячмінка
Як дівчини не любити коли українка.
Гей, гей, гей, гей, гей, гей
Сам же я не знаю що робити маю
Чи грести, чи брести сам я не вгадаю.
Жито мати, жито мати, овес зелененький
Як же хлопця не любити коли ж молоденький.
Жито мати, жито мати, овес зелененький
Як же хлопця не любити коли ж молоденький
Гей, гей, гей, гей, гей, гей
Сама я не знаю що робити маю
Чи грести, чи брести сама не вгадаю.

4. Ой захтіла вража баба.

Ой захтіла вража баба курми збогатіти
Підсипала під кокошку щоби вела діти
Кво,
кво.

А для вражії баби на биду, та на горе
Вилупилось щопиняток тільки всього троє
Ой, йой, ой, йой, ой йой, ой йой, ой йой, ой йой
Ой вигнала вража баба щопинята пасти
Сама сіла на пріпічку кудилищю прясти
Дир,
дир.

А хмарниця туманить, став дощик крапляти
Стала баба вража щопинят склікати:
Ціп, ціп,

Гнала, гнала не догнала, двоє задоптала
Сюди-туди по вирулях на третьє впала
Ой, ой, ойойой, ой, ой, ойойой, ой, ой, ойойой.
І вже з тії вражій баби всі люде смиються,
Що для вражій баби куре не ведуться
Ша, ша.

Записано від Олександра Гуліпа, село Любеня,
гм. Вирики, 14 грудня 2003 року

5. Скрипонька грас.

Скрипонька грас
Аж примавляє,
Ой ~~з~~ті, знаті
Що вун думас.
А вун думас
Гандзюлю взяті
Купів юй серпонька –
Не вміє жаті.
Ой жала, жала повижай себе,
Повижай себе
Нежала в батенька
Не буду в тебе. /2

6. Гриць мене моя маті.

Гриць мене моя маті,
Гриць мене полюбів,
Гриць мені, моя маті,
Черевічкі купів.
Ти чорни до роботи,
Ти жовти до танця.
Ой маті, моя маті,
Ой пуйду я за Гриця.

7. Прийшов кум до куми.

Прийшов кум до куми
Кума міс ложкі
Покінь кумо ложкі
Пожартуєм трошкі. /2
Прийшов кум до куми
Кума мете хату

2. Zachod' že słoneczko

Zachod' že słoneczko,
Pora wże zachodzić,
Bo nas nogi bole
Po tym poliu chodzić.
Żebyś ty słoneczko
Na dorobku było
To byś ty słoneczko
Prendzej zachodziło.

3. Дожалі жито.

Дожалі жито, вигналі зайця
В нашого пана сивиї яйця.
Дожалі жито вигналі вовка
В нашого пана сива головка.

Співала Леокадія Нітихорук, рік нар. 1922,
Вілька Поліновська, гм. Константинів, пов.
Біла Підляська. Записав дня 25 квітня 2004 року
Іван Ігнатюк

XIII. ПРИСЛІВ'Я І ПРИКАЗКИ

1. Млюта зима збіжжу шкодить та порожній колос родить.
2. До святої Єви носи довгі холеви.
3. На Новий Рік погода – буде в полю врода.
4. На Громниці – латай стари рукавиці.
5. На Громниці – нап"ється півень водиці.
6. На святої Агати – вилазить муха з-за лати.
7. По святій Дороті – посохне шматте на плоті.
8. На святого Матвія – хутка весни надія.
9. Святий Матвій зиму стратить – альбо знов збогатить.
10. Сухій мариць, мокрий май – буде жито немов гай.
11. На святого Гриця – спливе до мора пшаниця.
12. Як святий Осип ківне бородою – то зима попливе з водою.
13. Ранні качкі з журавлями – знакі весни із теплами.
14. Хотя ластівка прилетіла – ще весни не догонаила.
15. На святого Юрія роса – не треба коням вівса.
16. Майовий дощ а дівочи слізози – не довго тривають.
17. Май бидлови дай, а сам на піч утекай.
18. До святого Духа – не знімай кожуха, а по святым Духу в тим самим кожуху.
19. Коли муж вже луку косить – баба дощ йому приносить.

20. На Івана - ягід пів збана.
21. ~~Джеватої Ганкі~~ Од святої Ганкі - зимні вечорі, ранкі.
22. До Петра погода - то на полі врода.
23. На святого Вартломія - приморозків вже надія.
24. Як Вартломій не засіє - то погани всі надії.
25. На Семена Юди - боїться кінь груди.
26. На святую Катерину - думай внести вже перину.
27. Свята Варвара кусок ночі ворвала.
28. Сироті - завше вітъор в очи.
29. В нашому житю - то є под бік і під голову.
30. Когось бачиш під лісом - но себе навіть під носом.
31. Як комусь щось ся приліпить - то розум одбере і очи засліпить.
32. Хто має пчоли - тому світ весьолий.
33. Хто має пчоли - має міц, а хто діти - то сморід.
34. Не дожене / виткне/ кошіль торби, бо обое однакови.
35. Старий віл борозни не псує.
36. Нандрію! - я на тебе льон сію.
37. Ученівся - як слепий піч мазати.
38. Гадка за море - смерть за плечима.
39. Нехай би був зять голий як постіл - аби незнаний був, з чужих сіл.
40. Риба - як високій чоловік, засмердає від голови.
41. На похіле дерево всі кози скачуть.
42. Не плюй у водицю - пригодиться напитися.
43. Риба, хіба - аби хліба скіба.
44. Обривають несмілого - як горох при дорозі.
45. На одному місті - і камінь обростає.
46. Сонце світить, дощ іде - чарівниця масло б"є.
47. Камінь на груди - а колуче дерево в зуби./Заклятте на чарівників,
48. Не женився три онучи і вженився три онучи /протирає засохли онучи/
49. Пощо ж женився з дурнебю бабою? А мала ж вона на чолі написане що дурна....
50. Піп своє - чорт своє. /гризується/
51. Попивав, танцював без чобіт, без холяв - як до дому ішов то не мав і підошов...
52. Спілня - то тільки скула добра.
53. Поки сонце зайде - роса очи виїсть.
54. Пока сонце зайде - то чорт чорта знайде.
55. Як кому ведеться - то і півень несеться.
56. Баба з воза - колесам легше.

Приходить і знов каже: - Синку, Іванку, приплини до крайку, я тобі юстоньки а ти мі рибоньки. А вун каже: - Ни мами, ни мами голосок. А вона грубим голосом: - Синку, Іванку, припливи до крайку, я тобі юстоньки а ти мі рибоньки. А вун каже: - Е, то ни мами голосок. Пушла тая відьма до коваля, покліпала язика, жеб тонкий голос був. Но й і допіра прийшла знов і кричить тонкім голосом: - Синку, Іванку, припливи до крайку, я тобі юстоньки а ти мі рибоньки. І вун приплів. Вун думав, що то його мама. Приплів. І його відьма зляпала. Взяла його в мишок і понесла. Заносить додому і каже так: - Штакно-Бахно, одчини! / А дочка її Штакна-Бахна називалася./ Штакно-Бахно пересади через поруг. Штакна-Бахна одчинила, пересадила а вона каже: - Івана впечи а я пуйду збирати гости, щоб Іванка з"їсти. Іванко сів коло стола і плаче. Штакна-Бахна палить піч. Но вже напалила піч і каже: - Но, Іванку, положися на лопатку, бо вже піч вигоріла і тебе треба впечи. Каже: - Лягай Іванку на лопатку до печі. Вун руку положив на лопатку. Так не! -вона каже. Положив ногу. -Не! Так не! Вун положив голову, а ноги вісять. Вона каже: - Так не! Треба лягти на лопатку, тут голова а тут ноги. А вун каже: - Покажи як. І вона вскочила на лопатку і лягла. А вун її в піч і закрив затулку. Закрив і побіг і вліз на явор високо. Іде та відьма.Іде і веде гости. Зайшли до хати, поішли теї Штакни-Бахни і вийшли на двур. Качиються і кричать: - Покотюшки, повалюшки, Іванка м"ясця наївшися, кровиці напивши. А вун на тому яворови одзивається:-Холуту ви з"іли ни Іванка. Холуту ви з"іли ни Іванка. А вона та відьма знов: - Покотюшки-повалюшки, Іванка м"ясця наївшися, кровиці напивши. А вун знов: - Холути з"іла ни Іванка. Відьма дивиться а то Іванко на яворови сидить. А вона тоді за сокиру і давай зрубувати явора. А тут летять гуси. А вун каже: - Гусоньки-лебедоньки, вузьміте мене на крильця, занесіте мене до татонькай і до маміньки. Татонька дасть овса а мамінька води. А вони кажуть:- Задні, задні тебе возьмуть. Знов други гуси летять а вона та відьма рудас. Вона рубас той явор. Знов гуси подлітають а вун каже: - Гусоньки -лебедоньки занесіте мене до тата і до мами.Тато дасть овса а мама води. А вони кажуть: - Задні, задні тебе возьмуть. Третя тура летить. Летить третя тура гуси, пудлітає і забирає його. Як вун зачав просити вони подлитіли і на крила його забрали. Тілько одлитіли і явор впав. Вже би вона та відьма його впекла. І залетів до тата, до мами і накормили гуси овсом, водою напоїли, подякували і Іванко зостався живий.

Говорила Ніна Ніколаюк, рік народження
1925, село Добринь Великий гм. Залісся
Записав дня 11 вересня 2004 року Іван
Ігнатюк

Іде вун далі. І йде, йде, алі сидить знов такий чоловік. Так йому пити хочеться, тілько же рика не далеко, алі вун не може дойти. А вун, той хлопець каже: - Дзядку, давайте я вас занесу. І понюс того дидулька до води і напоїв його. До ріки занюс і накормив його що мів там. А вун, той дидулько каже так: - А де ти йдеш, дитино? А вун каже так і так, же в цара щось дочки вкрало а я йду їх шукати. А вун, той дидулько каже: - Знайдеш, знайдеш дитино, тілько я тобі дам такого шнурка і шаблю, якою можеш смока забити. Во там будеш йти, йти і зайдеш до такеї печери, глубокої печери. Ти там не вуйдеш так а того шнурка вчепиш на верхови і з"їдеш по йому, алі потум шнуркови не вернешся, тілько з"їдеш. Но, й так дав той дідок йому того шнурка. І вун ввуйшов в тую печеру і з"їхав. У, там таке місто, уху, хо - таке місто в середини. Іде вун до першого будинку. Стоїть такий хороший будинок. Вун заходить. А йому той цар дав таку одзнаку, як зайде, которую дочку то покаже тес, то вона буде відати, що правдиво батько його вислав. Но і входить до того палацу. Входить до того палацу, дивиться, так якби царова дочка втум палацу. І вун зачав з сю говорити, і показує юй тую одзнаку, що батько йому дав, її батько. Вона подивилася: так, її батько дав одзнаку. Алі вона каже так: - Ти мене не возьмеш, бо муй мужик смок такий, з одною головою, то вун тебе одразу з"їсть. А вун каже: - Ніц, не буйся. Алі вона каже: - Ховайся, бо вже літить. А то смок був літаючий. Ти смоки забрали їх в тум садови. А вун тілько тую шапку наложив і його нема, шапку-нівідімку. Прийшов той смок і каже: - Прісна душа смердить - так каже. А вона каже: - Не, никого не було, никого не було. Топірака той смок з"їв вола і випив бочку вина і положився спати. А вун, той хлопець каже так: - Знаєш що, я його заб"ю, того смока. А вона каже: - Борони Боже, не бий, бо тебе заб"є і мене заб"є, бо ти йому не даси ради. Той смок спить а той хлопець подийшов з тею шаблью і цяжнув його, забив і голова йому злитила і всьо. Вже по тому смокови. І вони топір поїли собі, поїли і вун топірка взяв тос яечко і каже: - Місто, містечко звинся в яечко. І вона звинулася в яечко, її хата і всьо звинулосе, і вун сковав в кишеню те яечко. Вона, тая дочка, навіть не сподивалася нічого. Но й пушов другу дочку шукати. Іде другу шукати. Но й знайшов другу. Знайшов другу і зайдов до другеї. Туй другу показує тую одзнаку що батько йому дав. Алі вона каже: - Ти ніц не зробиш, бо смок має дві голови, ти ніц йому не зробиш, не заб"єш його. А вун каже: - Зобачимо. Алі вже - вона каже ховайся, бо смок літить, тебе одразу з"їсть. А вун знов ту шапку-невідімку наложив і вже смок його не бачить. Той смок, що з двома головами, прийшов і каже: - Якась прісна душа смердить. А вона каже: - Не, никого не було - так йому одказує. Вун, той смок каже: - Де там. Алі йому вже

Перстені кидалі на такий диван,. Которий перстень перший вилітить то та дівчина перша замуж вийде. Так в нас було.

14. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з Різдвом Христовим тобто з Колядою?

Як колядка була то стола стелілі, сіно на стулі клалі, ~~жимом~~ господар снопок жита і ставляв в куток. Той снопок звалі колядкою. Як снопка принеслі до хати і поставили в куткови то вже кажуть колядда пришла.

Допіро під стул наклалі того сіна і на стул і ту вігілію споживалі. На колядку було 12 потрав - кілько було апостолів.

15. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з Новим Роком?

В нас ходилі і гралі під окнами. Так Новий Рік виталі. В нас щодрувалі на Щодру а на Новий Рік ходилі по хатах і під окнами гралі.

Була скрипка, бубон і там що. Гралі і віншувалі з Новим Роком. Господарі гостили, давалі гроши, а як яка господині не мала гроши то якого перога дала. Пхеважнє давалі гроши. Пероги в нас називалі колядниками.

16. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з Водохрещами?

На Тжех Крулі до шлі до костьола. Там поставлять вансенку чи вядерко чи що. Православні шлі до церкви а католіки до костьола. Вони православні хрестили воду, алі на хрещення над річку шлі святити воду.

А в нас святив воду ксьондз. Ми свячону воду бралі в бутельочки, бо завше вдома свячона вода потрібна. Як принеслі воду з костьола то свяченою водою святили хату. Пхеважнє та свячона вода як чоловік умре то свячона вода потрібна. З костьола приносили свячону креду і на дверах робилі знаки крижа і літери К.М.Б. /Каспер, Мельхіор, Бальтазар./ Тв.Тгн. Чи на Громничну отньом зі свічки громниці випалювали на бельці в хати криж?. Випалювалі колісъ на бельці крижа. Ще не раз як привезлі ту свічку з костьола, ту громницю, то ще чоловікам і хлопцям подплювалі чуби, щоб грому не бояліся. Так було.

17. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з весіллям? Чи виночки у вас робили?

А якже робилі. Робилі так. В дівки виночки робилі а в каваліра збир був. На збори маршалку^{ов} вибиралі. Як оркестра приїхала то вже в молодого грава. А як було вже блізько, женився блізько і молода була блізько то ще до молодеї прийшов кавалір як виночки скончиліся. Ще й танцювалі в сії. А як далеко тож не поїде. Як їхалі до церкви чи до костелу то обсипувалі хвури збу^{ожом}.

А наш татульо мас,

Овсом обсипає.

То овсом, то ячменем

То буйнесеньким хмельом.

Таку пісню спивалі.

10. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з першим сіянням збіжжя тобто засівками?

Тую квітку що на Сплінс святять і жито є в туй квітці і тунір як тато йде сіяти, виймає з тої квітки тоє житичко і заходить на поле і з того житичка висипає криж. З соломи в нас не робили крижа. Як має сіяти то крижика висипле тим зерном з квітки. Потом його знати як зерно вийде. Гостиини не робили на засівки. Каждий йшов сіяти. Сіяли руками. З коробки сіяли.

11. Які були у вас звичаї й обряди з відходженням рекрутів до війська?

Як одходили рекрути до вуйська то в нас робили пожинце. /гостиину/ І на пожинцю спивали рекрутських писень. Одводила рекрутутув до гміни молодьох - хлопці і дівчата. Гостиину в хати робили і пісні спивали.

12. Які були у вас звичаї й вірування пов"язані із святим Андрієм?

На Анджейки в нас ворожили дівчата. Ворохили як хто вмів. А ружне на Анджейки ворохили. Штакети лічили, дрова лічили як до хати вносили, і то краджони дрова. Треба було зайти до сусіда і вкрасти. Рахувала дівчина дрова так: пара - лішко, пара - лішко. Як вийде лішко то дівчина замуж не вийде. Лішко то лішне. Кажда дівчина має голку і нитку, і топір вбивають в бельку, кулько там нас було, п"ять дівчат, п"ять колажанок. В селі кажда міла свою групу, знасте, не то, же всі разом. Но топір кажда, румна нитка в каждій і голка, і вб"ється в бельку і топірака злапає до купи всі нитки і пудплює. І тиі нитки розлитяться і горать. І там знасте була правда. Котора нитка смикне до гори а котора згасне то тая дівчина замуж не вийде. Ми переконалися. Так було в нас. В нас було вдома три дівчат, три сестри. Посходимося.

Давай закличемо сусідку Юхимку, вона Юхимка називалася. Ходь - поворожимо. Пришла вона з женцю. Бо вона така була старша дівчина. А ми були молодши, таки були пудльотки. Вона, того пришла. Тилько з голкою і з ниткою приходить. Нес, з голкою, бо нитки мусять бути всі одинакови, з однієї шпульки. Но її вона прийшла. І ми зробили ворохінє. І знасте її нитка згасла. Всі нитки згоріли а її нитка згоріла до половини і згасла. І вже вона замуж не вийшла. Дівчиною зосталася.

12. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з Різдвом Христовим тобто Колядою?

Робили вечеру перед Руздвом. Всю на вечери було постне. Найперш так: їдемо до лісу по хоїнку. Алі була хоїнка соснова, бо не було съверкув так близько, треба було йти далі. Кавалок дороги пуйдемо: доберемо сосенку таку, принесемо її, тую сосенку, оберемо її як чим хто що мав. Оберемо сосенку і мама готовить всю. Всю постне готовить, і не їмо до зори. Не вольно було істи до зори. Кажуть: не їж до зори, бо як наїсися і будеш корову пасти і як заснеш то тебе колядиця не збудить

ковбасу. І жеваже ковбасу несли. В нас на одвідки тилько жунки ходили, чоловіки не. На одвідки в ~~ж~~ не носили ясні. Хрестини завше в неділю робили. Теж на хрестини тих булок напекуть і несуть. І презенти несуть для твої маленької дитини. Дитину охристять, гостину зроблять і всьо. В нас тоє було. Навіть казали так: як ходиш в цюонжи нигде руки не просягай, щоб дитюк не був злодій. Ниц не возьми. Казали: через дзюрку не виглядай, бо теж шкодливе, бо око в дитини буде косе. Ще казали, ни на що, як десь щось смердить носа не одкривай, не одкручуй тилько йди просто, бо буде дитині з рота смердіти. Так було. Старі люди так пеперевідали.

17. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з весіллям?

В нас колись жадних загородок не робили, тілько вже потом як прийдуть з шлюбу то приносять повіншуванне, квітки для молодеї і для молодого, і топір вони їм дають бутельку чи дві вудки і не то, щоб вониколо стола сиділи. Вони прийдуть з повіншуванням, повіншують і їм дасть там низо стола тілько з боку пришихують, тим хлопцям. То таке було в нас.

18. Які були у вас вірування, звичаї та обряди пов"язані зі смертію чоловіка?

Не пам'ятаю.

19. Чи знасте які прислів'я і приказки?

Без Бога не до порога а з Богом за море. Так старі люди преповідали. Дужо тих приповісткув с, алі чи напом'ятаєш їх.

20. Як давній вбиралися у вас дівчата і жінки в неділю і свято літом а як зимою?

Вже за меї памети ми вже сукенки міли. Мама в хвартухах ходила в таких довгих. Я ще маю такий людовий фартух. Дівчата то ходили в сукенках, в спудницях - за меї памети. А кобіти ходили в хвартухах.

В нас кожну спудницю називали хвартухом, а зимову спудницю не називали буркою. Буркою називали чоловічий плащ з сукна з таким башликом.

21. Які були у вас вірування пов"язані зі смертю людини?

В нас так казали: як собака вис до гори то на огонь а як собака вис і до низу морду тримає то вже на нібощика. То в нас так люди старі казали. Бо не раз собака вис, кождий каже: дивіться~~ж~~, дивіться як вон вис, чи до низу тако. Як сниться, же зуб випаде то товди казали, що хтось з родини вмре. То як сниться не то, що його вирвали, но в снови, як сниться.

22. Як давній люди ворожили погоду?

Як с тенча, кажуть, яка хороша тенча показалася то вже перестане падати дощ. Як про~~ж~~ йде дим з комина то мороз буде, буде погода. Як ла-

3. Які були у вас звичаї під час Вербної Неділі?

На Вербну Неділю ішли до церкви. Потом вернувшись додом тримали свячу вербу з пуп"яхами. Найперш давали малим дітю тиі пуп"яхи з верби лигати. То на кашель мало бути. Но діти трохи зо слізами, але лигнули тиі пуп"яхи а старі хахутіли, смиялися. То такі жарти були. І билися вербами.

4. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з Великоднем?

Но, на Великдень на третій день обливалися водою. То було охочо. Дівчата од хлопців втикали на вишні, на гору, з собою брали що там можливо — воду а хлопци до їх з низу водою лили. А вони на хлопців лили, як в хаті була маслінка то маслінкою а як був цибульник по красині яєць то цибульник на хлопців вилівали. Яйця в нас на Великдень красили і билися яйцями. То в нас називалося кумканням. Ішов такий котрій потрапив дужо виграти яєць. І ущукани були яйця, наліти живицю або воском, то дерев"яні виточони мали. Ішов на село і брав ціле решето яєць. В нас грання в яйця називали кумкання.

5. Які були у вас звичаїна Провідну Неділю тобто на Проводи?

Щось я не пам"ятаю.

6. Які були у вас звичаї на день Святого Духа тобто на Зелені Святки? Відаю тілько тое, що пастух, котрій пас переду бидла в лісі мусив на кожну тилушку такого винка за роги вплести і вчинити того винка. І вже пригнав бидло додому то господар мусив ще дати йому, дати якусь пальоницю, кавал ковбаси. Пальониця то така бабка, то такий бухонок не круглий тілько кантовий на блісці печоний, з питльової муки.

7. Які були у вас вірування й обряди пов"язані з Різдвом Йоана Хрестителя тобто Іvana Купали?

Я щось не відаю.

8. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані зі святом Петра і Павла? Спеціальних не було. Але на Петра і Павла не можна було виходити на лонку трави закошувати. Топір як Павол і Петро прошов косовиця зачиналася.

9. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з обжинками?

Но то в дворі то там пан свою челядь спрошував, якось їх там ченстував. А на селі прийшли, принесли таку квітку, зробили з колося таку квітку, принесли. А потом як господар сіяв то тес зерно з квітки брав на засівки. На полю робили теж таку квітку як закончили жнива. Називалася вона борода. Але гостини якеїсь то не було.

10. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з першим сіянням збіжжя в осені тобто засівками.

Були звичаї, були, так. Андрію я на тебе льон сію. Андрій мусив послухатися і добре льон вродити. Прислов"я таке було. А потом як сі-

І вже краковякув нема десь, не приходять. Із звіздою то ще приходять а тако то бульш не. Вже забувают тиї звичаї.

15. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з Новим Роком?

На Новий Рук циганка приходила з кулком/прядкою/. Перебралася за циганку і вружила /ворожила/. З собакою пришов до нас як діти булі малії, поперестрашаліся /полякалися/, то був циган. А циган на ~~їх~~ кулку праде і там тако говорить як то циган. А снігу то було повно. Сусіди в нас булі само в хати і то було весоло. В нас не ходили і не щодрували. Значення складалі їдне другим. І типір складают значення на Новий Рук. В нас тут щодрування не було. Я чула, що тиї щодроти булі, алі десь булі далі. І вже теї баби нема, вже вона вмерла. Нераз як ми на виставах /концертах/ булі то вона казала, що щодротище пекла.

16. Які були у вас звичаї й обряди пов"язані з Водохрещами по церковному Богоявленням Господнім?

На Тжех Крулі / Водохреши/ креду святили і на дверох в хати і в обори /хліві/ крихи /хрести/ кredoю писалі.

17. Які були у вас вірування, звичаї та обряди пов"язані з народженням дитини?

Як баба в цюонжи /була вагітна/ ходила, то як щось ~~смєрдильното~~ смєрдило то щоб вона голови не обрацала / одвертала/, бо в дитини буде з горла смєрдити. Моя колежанка так зробила, мати єї. Смєрдила о. То барзо /дуже/ бида для дівчини. І жеб через лейци /віжки/ не переступала, бо дитина буде закручона пемповіною / пуповиною/. На калескув може дивитися аби не дивовалася, аби не висміхала, бо як буде висміхати то і тое тобі зробиться. І то знов в нас другий суседній віосце / сусідньому селі/ мати ходила в цюонжи, груба і палілося /горіло/ і вона злапалася за твар /лице/ - ой йой, зачала так, о Боже? А тая дитина, вже топір/тепер/ старша од мене тая кобіта /жінка/, мас на тварі червону цятку. Лікаже /лікарі/ трохі вилічили тую червону твар. І всьоромно тая твар ладна а тая червоніша, темніша. І то правдива правда. Перез /через/ дирку не можна було дивитися, бо дитина косоока буде. Як мужик десь пуйде, посварится а жінка дивиться за ним, око примржує і буде дитюк з примруженим оком. То в нас тое було.

В нас робилі одвідки. В нас завше бабуля була, дитину одбирала.

І тую пуповину зав"яже, а як потом тую пуповину маслом, чимсь смарує то вона одлітит, то жеби мати тримала тую пуповину допукі /доки/ дитюк не пуйде до школи, так ~~ж~~ казала бабуля. То вірилі, що розвинеться умисл /ум/ для його. Я їдному чи двом своїм дітям то я тримала пуповину, тим рештом то не, алі тое паметала і дотримала. І як іде до хресту но то завше треба пару гроши дати под головку, олувок і картку, щоб вун дитюк добре учився.

20. Як у вас давній вибралися люди? Який у вас давній народний одяг був?

Давній ходили зо своєї роботи убраню, мілі такій крайки, подпасуваліся /підперізувалися/ їми. Баби ходили в фартухах, в пасяках ходили, в кратки ходили. Я ще маю кратувку. Спудниці в таки кліни шилі, і таки фартушки робили в паски а тут далі зо свєї роботи біли так як сорочки, френдзельки робили на тих фартушках, брежки робили і пришивали до фартушка. Вишивали. Я сама вишивала і ходила. В нас перебори булі, ткалі перебори. Я маю виткани перебори. Сорочку маю виткану в перебори. Я перебори на виставу дала. Як я полотно на сорочки ткала то тоді перебори перебирала. Бо то такою ігліцю переберается на кроснах. Тчется човником. А перебори треба переберати ігліцю. Треба мати дощичку і до переборув спеціальні нитки є. Я тое робила і маю ще, то я на виставу що раз роблю. Я робила дивани /килими/ на таких дощичках. Чоловіки ходили в нагавицях зо своєї роботи. Сорочка святочна була зо свєї роботи, з таким накладанем і тутай крамнос було полотно на манкетах, і тут було таке накладати на сорочку, як до костьола йшов то накладав. Я паметаю як мама міла і тато накладав. А на щодень то була сорочка з таким стойонцим /стоячим/ комером. Був комір стойонцій, стуйкою називалі той комір.

Про звичаї й обряди говорила Леокадія Нітихорук, рік народження 1922, село Вілька Поліновська, гм. Константинів, пов. Біла Підляська. Записав дня 25 квітня 2004 року Іван Ігнатюк

5. Дубогроди гм. Ганна пов. Володава

Які були у вашому селі звичаї й обряди під час запустів і під час Стрітення Господнього тобто Громничної?

На Громниці святили громницю, приносили її додому і волося подпалювали, брали там волося і подпалювали дітям і домовніком, які були вдома. Но й ще в дверях вийсьцьзових випалювали, висмалювали так на черно криж такий. На бельках у вас випалювали? В нас на бельках не випалювали, бо в нас белько не було в хати. Може й на бельках випалювали. Випалювали для того, щоб Пан Буг стеріг од грому таке домство.

2. Які були у вас звичаї й обряди під час Великого Посту і в половину того посту?

В половину посту перебивали піст. Хлопци брали такі глиняні горщики, насипали попелу в той горщик, но й несли, щоб вкинути до кого, але не кідали на подлогу, бо то мало було би курави тілько кідали в полап, в сухіт. Той горщик розсипався, було дужо енку, крику, хлопци смиялися алі домовніки то не. Очивісьце, не було колись таких дива-

воді і говоримо:

Водицьо, очищицьо, очищи,
Водицьо очищицьо, очищи,
Водицьо очищицьо, очищи!

Три рази треба сказати. І так миємося по колеї /по черзі/: хто старший по старшому. Тато був старший, мама молодша, топіро сестра, брат, тая що в Канади була наймолодша то вона на остатку вже тею водицьою вмивалася. І до колодязя носили, лліли там воду свячону, завше як принесуть то вволлють. А тею що милися то квітки пудлівали. Не вилівали її нигде тилько на квітки ліли тую воду. Не дужо було тєї води, тож не наброхали тую цілу миску тилько аби обмитися тею водою свяченою. Не сама свячона вода була тилько такая. Милися грушми, жеб гроши трималися ціле життє. Брали тако тиї гроши, було трохи тих грошакув, були грошики, спаціальне їх збируть. Не було їх дужо. Зланаїться за того грошика і потре їм по тварови як мистєся - водицьо очищицьо. То так було.

Ів.Ігн. На Новий Рік тато обв"язували овочеві дерева?

Н.Н. Обв"язували яблині, груши. Рано вибігали і обв"язували яблині і груши. Тато обв"язували в Новий Рік раненько. А як ми були подльотки то і ми бігали пудв"язати. Бігали боси по снігови. Часом не було снігу який рук попаде,.

Говорила Ніна Ніколаюк, рік нар.1925, село Добринь Великий, гм. Залісся. Записав дня 11 вересня 2004 року Іван Гнатюк

8. Інформація про народний одяг в селі Київець, гм. Залісся.

Дівчата найбульш ходили в хустках, то такая була мода. Зав"яже, їх пув лоба займе, то тутка зав"яже о, і то такий був дівчацький убюр. А деяка зав"язувала пуд бороду хустку шаллянувку. Чи мали горсети? В нас горсетув не було. Чи в сукманах у вас ходили? Я вам того не скажу, я не паметаю, за меї памети не було. Чоловік ходив з споднях зо свєї роботи. У нас називали нагавиці. Так, називали нагавиці. Ходили в калісонах, по-польську калісони а по нашему пудштанки. Чоловіки так вибралися: в маринарках зо свєї роботи, в споднях, як то чоловік то ни то що кобіта/жінка/ пристройтесь, то спудницю возьме, то довги спудниці з фалдами, встонжками /стъожками/ обшиють. Аххрайкихбужухихнажх А кратівки були у вас? Так, ткали спудниці в крати. В нас спудниці були з вовни, алі нормально на основи льнянуй, а накідали вовною. Потом вже зачали купляти основу, купчу основу і теж вовною закідали. Були спудниці зельони, бордови, кавови, були ружни. В спудницах в паси в нас не ходили. Спудниці тиї називалися хвартухи, з таким хвостом. В кабатах у вас ходили? Не, в нас кабатув не було. Записано від Ніни Ніколаюк дня 13.VIII. 2002 р.

ординанс - ординарець
обуорка - хлівчик
оно - тільки
пуп"ях - брунька
пожар - пожежа
полап - стеля
памет - пам"ять
приповястка - приповідка
повіншуванє - вітання, поздоровлення
презент - подарунок
пришихувати - приготувати
пудльоток - підліток
плісник - татарське зілля
пляц - площа, майдан
по колеї - по черзі
письмо - лист
пжеважне - переважно
пляцок - коржик
пивниця - підвал
покуль - поки
пліцак - наплечник
бабуля - бабуся
панство - держава
постіл - личак
после - після
пукі - поки
питльовий - питльований
первий - перший
розказ - приказ
рацух - оладка
ружне - різно
ружанець - чотки
ружний - різний
Сильвестер - ~~ам~~ останній день року, Маланка
съверк - смерека
скромне - жирне
скакати - стрибати
смок - змій
скрузъ - скрізь
скула - чиряк
спільня - спілка в праці